

Diskriminacija na temelju invaliditeta

Dr. Shivaun Quinlivan

Koordinator Sveučilišnog studija iz međunarodnog i komparativnog prava i politike na području invaliditeta



NUI Galway
OÉ Gaillimh



This training session is funded under the 'Rights, Equality and Citizenship Programme 2014-2020' of the European Commission.

Referat

- Koncept invaliditeta
- Razumna prilagodba



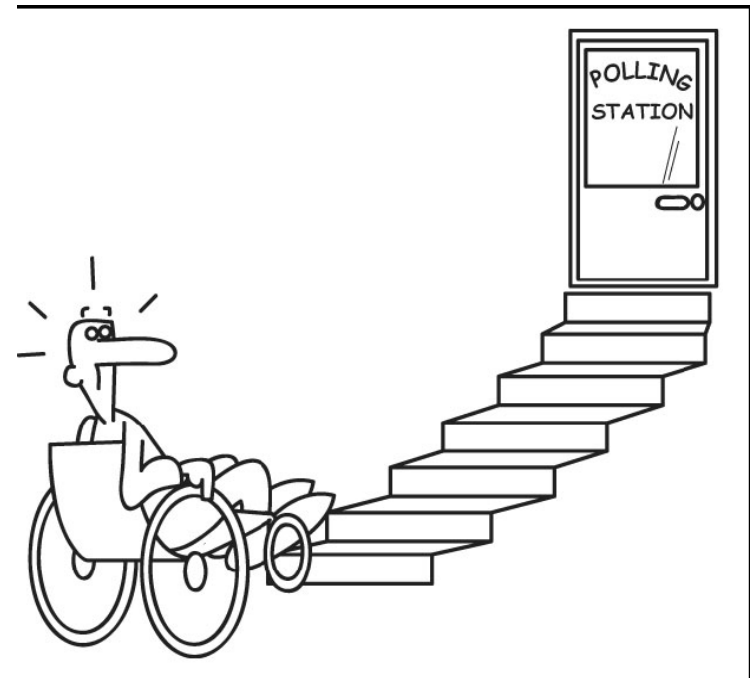
Koncept invaliditeta i “promjena paradigme”

- Medicinski model invaliditeta
 - Fokus na ono što “ne valja” s osobom
 - Fokus na medicinska rješenja i način kako osobu “popraviti”
- Socijalni model invaliditeta
 - Fokus na ograničenja u sudjelovanju
 - Fizički, pitanje stava, sociološki
 - Fokus na pristupu koji se temelji na pravima na inkluziju.



Što nije u redu s ovom slikom?

- Primjena medicinskog modela
- Primjena socijalnog modela



Definiranje koncepta “invaliditeta”

- Degener: “Kada se smatra da su poteškoće vida oštećenja?”
- Može ovisiti o svrsi zakona:
- Tri pristupa
 - restriktivan
 - svrsishodan
 - nedefinicijski



Direktiva 2000/78/EZ o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja

Direktiva ne definira invaliditet

Članak 1.: “Svrha ove Direktive je utvrditi opći okvir za borbu protiv diskriminacije na temelju vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolnog opredjeljenja u vezi sa zapošljavanjem i obavljanjem zanimanja, kako bi se u državama članicama ostvarila primjena načela jednakog postupanja.”



Utjecaj izostanka definicije

- *Chácon Navas protiv Eurest Colectividades SA* (C-13/05), [2006] E.C.R. I-06467, [2006] I.R.L.R. 706.
 - osobe “s ozbiljnim funkcionalnim poteškoćama (invaliditetom) uzrokovanim fizičkim, psihološkim ili mentalnim oštećenjima.” (stavak 76).
 - Kako bi oštećenje potpadalo pod koncept “invaliditeta”, mora biti izvjesno da će trajati dulje vrijeme. (stavak 45).
 - Ne obuhvaća bolest (stavak 47)



Konvencija o pravima osoba s invaliditetom (UN) i koncept “invaliditeta”

- Ne postoji fiksna definicija invaliditeta
- “meki prag definicije u obliku otvorenog i inkluzivnog usmjerenja” de Búrca
- Preambula:
 - Invaliditet je razvojni proces te nastaje kao rezultat međudjelovanja osoba s oštećenjima i prepreka koje proizlaze iz stajališta njihove okoline te iz prepreka koje postoje u okolišu, a koje onemogućuju njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu na izjednačenoj osnovi s drugim ljudima.



Članak 1. Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom

- Osobe s invaliditetom uključuju one koje imaju dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja u međudjelovanju s različitim preprekama mogu spriječavati njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu u ravnopravnoj osnovi s drugima
- Jasna potpora socijalnom modelu
- Jedno ograničenje– mora biti dugotrajna.



Spojteni predmeti C-335/11 i C-337/11 *Ring i Skouboe Werge* (1)

- Okvirna Direktiva tumačena u svjetlu Konvencije UN-a
- Međunarodni sporazumi imaju prednost pred instrumentima sekundarnog prava. Ti instrumenti se moraju tumačiti na način dosljedan tim sporazumima .
- Konvencija je “integralni dio pravnog poretka EU-a”



Spojeni predmeti C-335/11 i C-337/11 *Ring i Skouboe Werge* (2)

- Koncept “invaliditeta” uključuje bolest ako:
- Ta bolest znači poteškoću koja za posljedicu ima tjelesna, mentalna ili psihološka oštećenja koja u međudjelovanju s raznim preprekama mogu onemogućiti puno i učinkovito sudjelovanje te osobe u profesionalnom životu na ravnopravnim osnovama



Predmet C-354/13 *Karsten Kaltoft protiv Općine Billund.*

- Prekomjerna debljina može biti invaliditet ako može prouzročiti:
- *'poteškoću koja za posljedicu ima dugoročno tjelesna, mentalna ili psihološka oštećenja koja u međudjelovanju s raznim preprekama mogu onemogućiti puno i djelotvorno sudjelovanje te osobe u profesionalnom životu na ravnopravnim osnovama s drugim radnicima'.*



Predmet C-363/12 Z (2014)

- Sud EU je presudio da koncept invaliditeta:
 - Pretpostavlja da je oštećenje kojemu je izložena osoba u međudjelovnju s raznim preprekama može onemogućiti puno i djelotvorno sudjelovanje te osobe u profesionalnom životu na ravnopravnim osnovama s drugim radnicima.
- Z stoga nije imao invaliditet.



Drugi dio – Razumna prilagodba

- Obveza prilagodbe koju predviđa Konvencija UN-a
- Potom propisana obveza razumne prilagodbe u Okvirnoj direktivi o zapošljavanju (FED).
- Naglašava interes ili sukob dvaju interesa.



Razumna prilagodba – Konvencija UN-a

- Izostanak razumne prilagodbe se smatra diskriminacijskim činom
- Individualizirana obveza
- Proces dijaloga
- Ograničenja obveze
 - Nproporcionalno ili neprimjereno opterećenje
 - Razumna???



Konvencija UN-a i razumna prilagodba

- Konvencija zabranjuje “sve oblike diskriminacije, uključujući uskraćivanje razumne prilagodbe.”
 - Obveza propisivanja
 - Mora biti prepoznata kao kažnjivi oblik diskriminacije
 - (zaključne primjedbe–Njemačka, svibnja 2015.)
 - Utuživo i odmah primjenjivo.



Razumna prilagodba

- Članak 5. stavak 3. propisuje razumnu prilagodbu
- Članak 5. 4. propisuje pozitivno i afirmativno djelovanje
- Dva zasebna i drukčija koncepta

- Fredman:
- “Umjesto da se od osoba s invaliditetom traži ispunjavanje postojećih normi, cilj je razvijati koncept ravnopravnosti koji iziskuje prilagodbu i promjenu.”



Članak 2. Konvencije UN-a

- “Razumna prilagodba” znači potrebnu i prikladnu preinaku i podešavanja koja ne predstavljaju nesrazmjerno ili neprimjereno opterećenje, da bi se takvo što u pojedinačnom slučaju, tamo gdje je to potrebno kako bi se osobama s invaliditetom osiguralo uživanje ili korištenje svih ljudskih prava i temeljnih sloboda na ravnopravnoj osnovi s drugima;



Individualizirano

- Individualizirana obveza
- Ne postoji univerzalno rješenje za sve
- Prilagodba se mora odnositi na prepreku za sudjelovanje pojedinca te utjecati na nositelja obveze
- Potrebna je procjena od slučaja do slučaja



Dijalog

- Obeza se “pokreće” kada je osobi potrebno oštećenje
- Sugerira važnost dijaloga između osobe s invaliditetom i nositelja obveze
- Priroda dijaloga ovisi o prirodi odnosa



Ograničenja

- Nproporcionalno i neprimjereno opterećenje— jedan pojam, dva zasebna ograničenja
- Može se odnositi na: trošak, trajanje, učestalost, dobrobit i prekid
- Nije valjano— stav ili drugi.



“Razumna” prilagodba

- Konvencija UN-a Člaka Opća napomena br. 4:
- “Razumnost” se smatra rezultatom kontekstualne provjere koja uključuje analizu primjerenosti učinkovitosti prilagodbe te očekivanim ciljem suzbijanja diskriminacije. Kod procjene neproporcionalnog opterećenja prepoznaju se raspoloživost resursa i financijske posljedice.



Razumna prilagodba

- **Direktiva 2000/78/EZ o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja: čl. 5.:**
 - ... moraju se osigurati razumne prilagodbe njihovim posebnim potrebama. To znači da poslodavci prema potrebi u određenoj situaciji poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi se osobi s invaliditetom omogućio pristup zapošljavanju, sudjelovanje ili napredovanje na radu ili usavršavanje, ako takve mjere za poslodavca ne predstavljaju nerazmjernan teret. Taj se teret neće smatrati nerazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podupre postojećim mjerama politike za zaštitu osoba s invaliditetom dotične države članice.



Smjernice o prilagodabama

- Uvodna izjava 20. – Prilagodbe mogu uključivati:
 - odgovarajuće, odnosno učinkovite i praktične mjere za prilagodbu radnog mjesta invaliditetu, na primjer, prilagodbom prostorije i opreme, rasporeda radnog vremena, raspodjelom zadataka...
- *Ring i Skouboe Werge:*
 - Koncept se mora shvatiti kao uklanjanje različitih prepreka koje onemogućavaju puno i učinkovito sudjelovanje osoba s invaliditetom u profesionalnom životu na ravnopravnim osnovama s ostalima



Što je neproporcionalno opterećenje?

- Uvodna izjava 21.
- Kako bi se utvrdilo uzrokuju li određene mjere nerazmjerno opterećenje, posebice je potrebno voditi računa o povezanim financijskim i drugim troškovima, razmjeru i financijskim izvorima organizacije ili poduzeća te o mogućnostima dobivanja pomoći iz javnih sredstava ili kakve druge pomoći.



Osnovne funkcije

- Uvodna izjava 17.
- Ovom se Direktivom ne zahtijeva zapošljavanje, unapređivanje, zadržavanje na radu ili usavršavanje osobe koja nije stručna, sposobna i raspoloživa za obavljanje osnovnih zadataka odgovarajućeg radnog mjesta ili za provedbu odgovarajućeg usavršavanja, ne dovodeći u pitanje obvezu razumne prilagodbe potrebama osoba s invaliditetom.



Pitanja za Sud EU-a i nacionalne sudove

- Okvirna direktiva ne definira razumnu prilagodbu kao oblik diskriminacije
- Konvencija UN-a primjenjuje načelo razumne prilagodbe na SVA prava iz Konvencije. EU ga primjenjuje samo na zapošljavanje i obavljanje zanimanja putem Okvirne direktive – utjecaj koji se najočitije osjeća u predmetu Z.
- Pitanje je li pojam “razumno” neovisni označitelj obveze prilagodbe mora se preispitati unutar EU
- 27 europskih država je ratificiralo – stoga treba biti dio nacionalnih pravnih tumačenja.

Pitanja?

